

NØVN

Látin er hann Niclas á Burgundiu

Farið er um skýming, og lot-ið munar lítið í havnini, tað ber upp fyri - Rókalandið og Høganess taka megina úr lágættunum. Úti á múlanum á Molanum síggjast konturarnir av einum sandbáti, deksljósini framvið keysingini skyggja sum mureldar í myrkrinum, tað er onki at í sjónum, kortini liggur Burgundia og vaggar mjúkliga, meðan hon isar í trossarnar og kimiliga kínir fendarunum. Har hefur hon ligið alt tað sum eg kann minnast, tá ið hon ikki hefur verið í vinnu. Fleiri skip við sama navni. Huglagið er kortini øðrvísi í kvøld enn tað plagar, onkursvegna tykist tað, sum syrgir hon sáran ein falnan mann, sum meira enn nakar gjørdist ímyndin av henni og hon av honum.

Niclas Højgaard, Niclas á Burgundiu, er deyður. 68 ára gamal. Tað ørkymlar og kløkkar, tá ið feigdin ger um seg, - í serligan mun tá hin falni er skrúvaður saman á sín heilt serliga hátt, og harvið er meira sjónskur í býarmyndini, fyri ikki at siga í havnarmyndini, enn tey flestu. Tað finst onki copy av Niclasi, hann var originalur, virkin, eitt dýr til arbeiðis, opinskáraður, gløggur, klókur, skjótur og óvanliga sterkur. So magnfullur, at man ofta hoyrði tikið til, at hann helst var tvívøddaður. Kanska kendi tú tað á klípikraftini í handartakinum, labbarnir sum kolskeiðir, hvassir sum stál og ofta skamfilaðir av ovtøku. Loðnir vóru teir ikki, lógvarnir.

Hann var sonur Jakku inni í Gerði á Toftum og Leu, sum var slektað úr Sandavági. Vit, á mínum aldri, minnst tey bæði, serliga frá tíðini tey stjórnaðu Sjómansheiminum í Runavík, og fyri tað mesta búðu har. Tá bar til at reka gistingarhús í býnum, og lóturnar eru ikki so fáar, vit ungu dvøldu um teirra leiðir fyri áratíggjum síðani.

Jakku var upplagstur skipari, og tað man ikki vera komið av ongum, at Sjómansmissiónin hefur hildið hann vera, so segði maðurin: "The right man on the right place." Jakku hefur ta serstöðu ímillum flestu skiparar í Føroyum, at hann er forævigaður í bókmentunum. Í einum nýbroti í føroyskum skaldskapi er skonnartin Kongshavn, ið hann átti saman við øðrum, karmurin um eina av bestu bókunum, sum higartil er skrivað á

Frá vinstru: Palli, Niklas og Jákup

føroyskari tungu. Í Grønlandi við Kongshavn. Høvundurin, Magnus Dam Jacobsen, var við honum tað eina árið, í 1965, teir róðu út við bátum frá fleiri firðum og havnum haryviri, og tann gløggi eygleiðarin, av Kamarinum í Havn, hefur flættað saman eitt heilt sjaldsamt univers burturúr tí, sum fyri flestar fiskimenn er ein avgreiðsluspurningur, áneyðin fyri at breiðføða konu og børn.

Hann skrivar um Jakku: "Hann kemur úr stýrhúsinum, kahúttini ella lastini, har hann hefur verið og rivið um. Hann er skipari, ikki divanskipari. Luttekur í øllum vanligum arbeiði"....."Stórir, tungur og álvarssamur kemur skiparin niður gjøgnum lejdarin. Sjáldan er, hann smíllir, men tað hendir, og so er tað sum sólrípur gjøgnum skýggj"....."Hansara er ábyrgdin fyri manning og reiðari. Tað eru ikki veikleikarnar hann skal vísa, men styrkina. Moralurin skal ikki undirgravast, men stimbrast. Sjálvandi eru skiparar ymiskir, men soleiðis var skiparin á Kongshavn, og hann var ein góður skipari." Uttanveltaði metingarmaðurin hefur við hesum staðfest, at Niclas var úr sera góðum bergi brotin.

Nú berst tú ikki eyga við ein óvita á havnarlagnum longur, tíansheldur í fjøruni. Róð verður út á alnótini afturvið poppkorni og

amerikanska sukurvatninum Coca-Cola. Í okkara óvitaárum var fjøran og í serdeilisheit keiin slaraffendið, har vit spældu, og um 11-12 ára aldur vórðu vit tiknir uppí arbeiðið hjá teimum eldru. Tað var at kalla ikki framkomandi fyri sildatunnum, sum ofta vóru stakkaðar upp í fleiri hæddum. Oftani vóru tað moyrir smádreingir, sum komu til húsar aftur, eftir at hava rullað, reist upp eftir enda, lagt niðuraftur og lakað tunnum og serstakliga eftir at hava hálað í og lorað bummgerdurnar á sluppunum, tá ið tunnumarnar, á tremur við havsins gylta saltaða silvuri, sildini, skuldu syftast inn um bulvirknið á bryggjunum. Hetta var tann tíðin, tá ið býurin tók skap, og alt fleiri vitalar funktiónir lógdust til. Eitt nú smiðjur, hvørs tænastráð vaksandi talið av skipum hevði stórar áneyðir fyri.

Niclas gjørdist á ungum árum ein partur av hesum umhvørvinum, og hann valdi handverkið. Eitt heilt stutt skifti var hann í læru í lítlu gulu smiðjunum úti við Løkin, og síðani lærði hann jarnsmið í tí landskendu smiðjunum - Runavíkar Mekaniski Verksstaður, sum Kjartan Mohr keypti frá Hagga Rein, tá ið hesin varð starvssettur sum megindreygari á verkstaðnum hjá Tórshavnar Skipasmíðju. Eftir tilmæli frá gitna smiðinum Jóhannesi Olsen, á Skála, gjørdist Olivier Rasmussen nú smiðju-

meistari í Heiðunum. Undir hansara veingjabreiði fekk Niclas kálvføðingina í hesum fantastiska handverki, saman við nógvum øðrum ungdomum í oynni, sum veruliga hava munað á føroyskum og útlenskum kjølum. Seinri tók Arni, farbróðurin, við sum smiðju-meistari, og nú fylgdust jarnsmiðirnir báðir heim úr høvuðsborgini hetta seinasta strekkið eftir lívlátið. Tað er ómetandi hvønn týðning hesar smiðjurnar hava havt fyri tøkniliga framlopið hjá Føroyum. Somikið meira órógvandi er tað, at áhugin og møguleikarnir eru tódnadur í okkara tíð á hesum mótinum.

Niclas hevði eitt viðføtt brek, sum fleiri okkara meira og minni eru befongdir við, hann stamaði so illa, at ofta kundi tað vera torført at samtala við hann yvirhøvur. Á høgættunum kundu bæði ein og tveir minuttir ganga, áðrenn hann fekk orðið upp, hann gapaði og royndi at greiða tað sum heilin vildi, men tað var so eiðasørt, hóast rykkingarnar vóru øgiligar, og tú oftani bart ótta fyri, at kjálkabeinini fóru úr lið. Teir siga mær, her á keiuni, at hann bara einaferð var ov seinur, tá ið hann lærði hjá Olivari. Hesin seinri hevði tað kendu Gregersen tendringina úr Gøtu, óvanliga stutt fjús, men tað gongur skjótt úr aftur, og tá hann hendan ísakalda vetrarmorgunin við heitum

fjúsi spurdi Niclas, hvør orsøkin var til seinkanina, og hesin eftir mikið stríð og strev fekk stamað framúr sær, at køksklokkan hjá Leu var fryst, og at hann tí var komin í tíðarvillu, tá fekk skálamaðurin í Heiðunum ikki hildið sær, og so var tann miseran beind av vegnum med alla.

Niclas var við Kongshavn hendan túrin, tá ið hin legendariska bókin hjá Magnusi bleiv skrivað. Á myndini stendur hann úti við lúningina saman við Palla og Jákupi. Seinri fór hann við kenda vegaranum John Dam úr Vestmanna, sum tá revolutioneraði føroyskan fiskiskap á grønlandsmiðunum við Vesturvarða. Hetta var ein strævin tíð, hon er eisini forævigað í sera væl frágignu bókini hjá Helga Jacobsen um skiparan, sum fann tað reyða gullið á fjarleiðum. Niclas var við tann gitna veturin, tá ið teir frystu inni í Diskovíkini. Skipið var ikki smíðað til hendan ekstrema kuldán, tíansheldur til fastan ís, bjálving var at kalla ongin, feskvatnstangarnir frystu og so hendi tað ringasta av øllum í hesum elementinum, skipið varð skrúvað upp á ísin, og legði seg alt meiri á annað bordið. Teir bardust ein heroiskan kamp fyri at bjarga skipi og manning, og tað eydnaðist. Kjølurin var strektur til eitt tað størsta ævintýrið í føroyskari fiskivinnusøgu. Hann hevði om-

aná smiðjulæruna tikið nám í maskinfrøði, hóast stammingartrupulleikan, og hann sigldi eisini við Árna Dam, núverandi russiska konsulinum, tá hesin førði Blik hjá Skipafelagnum Føroyar. Niclas hefur onkuntíð sagt mær frá hvussu tað háttaði seg, tá ið munnligu próvtøkurnar vóru á Maskinskúlanum, men eg gjørdist skjótt greiður yvir, at hetta kundi ikki beskrivast, hetta mátti upplivast. Líkamikið, hann kláraði hetta alt við ein glans.

Jakku var farin undir at súgva og at selja sand og onkuntíð at sigla við farmi kring oyggjarnar. Niclas gjørdist ein partur av hesum, og mong eru skipini, sum teir hava átt og brúkt í hesum gesjeftinum. Runavíkar havn hefur altíð verið basan, sandgoymslan hefur eisini verið her, og teir eru fáir, sum hava farið so oftani inn og út um molan sum Niclas øll hesi árin. Sjálvur var hann við til at gera leingingina av Molanum, tá ið kisturnar skuldu flytast av Rókalandinum og setast á undirsjóvarsokklarnar, har sum Burgundia ímillum hundrað ella túsundtals túrar hefur havt sítt fasta legupláss øll hesi árin.

Seinri vaks virkseimið. Umvegis stórar havnaútbýggingar í Føroyum, eitt nú í Skopun og heima á Sandi, varð farið út um landoddarnar. Í árávis var hann við í fleiri stórum verkætlanum í Danmørk. Eitt nú tá ið hin øgiliga brúgvinn um Stórabelt gjørdist veruleiki, tá ið havnin í Áarósa var bygd út og tá ið stóra ravmagnsverkið á Svanemøllen í Keypmanna-havn sá dagsins ljós.

Einaferð vit lógu á sleipistöð í Fredericia, legði ein føroyskur sandbátur við Merkinum á stong til bryggju. Nú er tað Niclas, hetta var tá ið mikla verkætlanin um Stórabelt skuldi byrja, og hann var líka bráðræsin og spentur sum altíð. Nú hava vit ikki sitið lørini av hvørjum øðrum, kortini hava vit kenst sum oyggjar- og bygdarmenn gera tað, og fullu altíð í prát, tá okkara vegir skaraðust, - í eini krumbúð, við ein benzintanga ella sum oftast á bryggjunum. Kemiskt vóru vit á bylgjulongd, høvdu verið og vóru í tí sama umhvørvinum, maritima elementinum, tað